



วิสัยทัศน์ ค.ศ. 2000

กับงานทางศิลปกรรมศาสตร์

รศ. สุชาติ เกาทอง

พ.ศ. 2543 โลกของเรากำลังจะย่างเข้าสู่คริสต์ศตวรรษ 2000 เป็นระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม หลายประเทศและหลายองค์กรทั่วโลกได้มีการวางแผนและเตรียมความพร้อมของคนเพื่อกำหนดบทบาท และแผนงานให้เกิดความสัมพันธ์สอดคล้องกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น สามารถปรับตัว แผนงาน กลยุทธ์ให้เกิดความกลมกลืนอย่างมีเอกภาพ ไม่ให้เกิดอาการที่เรียกว่า "ความตื่นตากับอนาคต" (future shock) ที่เกิดขึ้น จนไม่สามารถทำอะไรได้ และสร้างกระแสต่อต้านโลกของการเปลี่ยนแปลง ที่ปฏิบัติอย่างไม่ยอมรับมองเป็นเรื่องไม่ดีไม่งาม ปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ถ้าทุกคนได้มีการศึกษาและเตรียมการให้กับตนเอง พิจารณาสภาวะการณ์ของโลกอย่างมีสติและเหตุผล รู้จักเลือกนำสิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์สู่ชีวิตและภาระกิจที่ตัวเองรับผิดชอบ นำจะเป็นแนวทางที่สมควรมากกว่า "เป็นการก้าวทันโลก" แต่ไม่ได้สรุปว่าจะยอมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงในทุกเรื่อง สิ่งที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย ขัดต่อวัฒนธรรมอันดีงามก็ไม่จำเป็นต้องรับหรือถ้ารับก็สมควรที่จะปรับหรือย่อยสลายให้สอดคล้องกับสังคมไทย เพราะในอดีตประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลและแบบอย่างจากประเทศเพื่อนบ้านแถบตะวันออก เช่น อินเดีย จีน เขมร เป็นต้น มาก่อนแล้วทั้งสิ้น แต่ความชาญฉลาดของบรรพบุรุษไทย สามารถเลือกนำมาผสมผสานกับธรรมชาติของคนไทยได้อย่างกลมกลืนไม่ใช่แบบที่เรียกว่า "หวมงกุฏ ท้ายมังกร"

ศิลปกรรมศาสตร์ คศ. 2000 จะก้าวไปทางใด

"ถอยหลัง หรือ เดินหน้า"

พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและรัฐบาลต้องกู้เงินจาก "กองทุนการเงินระหว่างประเทศ" (IMF) เป็นจำนวนประมาณเจ็ดแสนล้านบาท เกิดคำถามมากมายกับสภาวะการณ์นี้ ประเด็นหนึ่งก็คือประเทศไทยดำเนิน "แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ" ได้ถูกต้องหรือไม่" หรือทิศทางการจัดการศึกษาและการวิจัยของชาติสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ตลอดจน แนวทางปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงไร เป็นต้น ทุกประเด็นปัญหาย่อมกลับมาสู่ตัวเราที่ต้องพิจารณา และกำหนดบทบาทหน้าที่ของการก้าวไปข้างหน้าอย่างมีสติ "อดีต" คือครูของเราที่จะก้าวไปสู่อนาคต ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อประเทศชาติประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ได้มีการชูกระแสแนวทางการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "เรื่องทฤษฎีใหม่ในการพัฒนา" สู่การแก้ปัญหาทางสังคมและชุมชน "เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นหัวใจ"



ของทฤษฎีนี้ เน้นให้ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาพื้นถิ่นของตน มาใช้ประโยชน์นี้ให้มากใช้ชีวิตแบบพอมีพอกินเป็นหลักพอเพียงเน้นเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง รัฐบาลเองก็ขานรับกระแสทางการพัฒนารูปแบบนี้มาก และได้ดำเนินการจัดตั้ง "กองทุนสังคม" เพื่อพัฒนาชุมชนในโครงการต่าง ๆ อย่างมากมาย ประการสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 ของประเทศจำเป็นต้องปรับแผนพัฒนาใหม่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะวิกฤตนี้ด้วย ประเทศไทยจำเป็นต้องคอยเพื่อการก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคงต่อไป

ศิลปกรรมศาสตร์คือสาขาวิชาการที่ได้รับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนี้ อย่างเลี่ยงไม่ได้ ประเด็นคงกลับมาสู่คำถามเดิม" เราจะก้าวไปตามกระแสโลกยุคใหม่ หรือเราจะก้าวไปบนพื้นฐานภูมิปัญญาแบบไทย และศิลปะของไทย สรุปลึ่ก็คือจะ "อนุรักษ์" หรือ "พัฒนา" สัดส่วนของความพอดีไม่มีสูตรสำเร็จขึ้นอยู่กับการใช้วิจารณ์ญาณของผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายเป็นผู้ตัดสินใจ ไม่มีสิ่งใดสำคัญที่สุดแต่ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ และเงื่อนไขของแต่ละบุคคลโดยให้ทั้ง 2 ขั้ว มีลักษณะ "เชิงบูรณาการ" เลือกจุดแข็งของทั้ง 2 ขั้วมาใช้ เช่นเดียวกับที่บรรพบุรุษของเราได้เคยแก้ปัญหาไว้น่าจะเป็นทางที่เหมาะสมและไม่พยายามเชื่อว่าจุดที่ตัวเองดำเนินอยู่นั้นคือ "จุดที่ดีที่สุด" สิ่งอื่นไม่ถูกต้อง ถ้าเป็นเช่นนั้นกระแสนของการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อความขัดแย้งและการเผชิญหน้า อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้อดีตที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่มีค่าสำหรับคนไทยได้เป็นอย่างดี

### อนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ (พัฒนา) 3 ประสานครบวงจร

การบริหารทางศิลปกรรมศาสตร์ น่าจะเป็นการมองแบบครบวงจร ไม่สุดโต่งมากด้านใดด้านหนึ่ง หรือ "มองแบบแยกส่วน" สร้างคุณค่าความสำคัญเฉพาะด้านหรือเฉพาะส่วน ปัญหาตามมาก็คือเก่าหมดไปและใหม่ก็ไม่ได้เกิด ทำอย่างไรจะให้สองส่วนพัฒนาได้ ประเด็นนี้จะต้องแยกเป็นด้าน ๆ ไปว่าสิ่งใดควรอนุรักษ์เพราะมีคุณค่า สิ่งใดควรสืบสานให้เจริญต่อเนื่อง หรือสิ่งใดควรสร้างสรรค์ (พัฒนา) ให้เกิดรูปแบบรูปทรงใหม่ การจัดหลักสูตรและการบริหารการศึกษาศิลปะต้องคำนึงถึงคุณค่า 3 ด้านนี้ให้ประสานกันไป มีรายวิชาเฉพาะด้านสำหรับผู้สนใจได้เลือกเรียนเป็นกรณี ๆ ไป ปัจจุบันในหลายสถาบันเปิดรายวิชามาก แต่ปฏิบัติจริงทำไม่ได้ เช่นวิชา "เลือกเสรี" ชื่อก็บอกว่าเสรี แต่ในการปฏิบัติจริง นิสิตถูกบังคับเลือกเป็น "สำหรับ" สำเร็จรูปมากกว่าไม่สามารถเลือกเรียนตามความสนใจได้จริง ปัญหาที่รู้ ๆ อยู่คือ "ขาดบุคลากร" เป็นปัญหาโลกแตก ประการสำคัญความรับผิดชอบในการสอนรายวิชาปกติก็แทบไม่มีเวลาทำได้อย่างมีคุณภาพ "จึงต้องตัดปัญหา"

หลักสูตรทางศิลปกรรมศาสตร์บางรายวิชา มีลักษณะ "เชิงบูรณาการ" เช่น วิชาศึกษาทั่วไป หรือวิชาพื้นฐานของคณะแต่ไปไม่ถึงดวงดาว เขียนไว้สวยหรูแต่ปฏิบัติจริงไม่ได้ การจัดการสอนมีการจัดแบ่งแบบขมขื่นขึ้นนำรายวิชาสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง



มาซ้อน ๆ กัน ใช้เวลาเป็นตัวกำกับ ไม่มีความประสานกลมกลืน หรือทำรายวิชา หรือ แผนการเรียนการสอนขึ้นใหม่ให้เกิดความต่อเนื่อง เกี่ยวข้องร่วมกันได้ปัญหาหลักเรื่องนี้น่าจะขึ้นอยู่กับ "ตัวผู้สอน" จะให้ความสำคัญกับวิชาเอกของตัวเองมากเกินไป อนาคตของการจัดหลักสูตร รายวิชาจะมีการบูรณาการกันมากขึ้น ไม่สอนแบบแยกส่วน เหมือนกับที่เคยปฏิบัติมาก่อน มองความสำคัญเฉพาะบางส่วน เฉพาะด้าน ความเป็นจริงผลงานอย่างหนึ่งเกิดขึ้นจากองค์ประกอบของหลายสาขาวิชาจึงจะมีความสมบูรณ์ได้ เช่น การสร้างภาพยนตร์ 1 เรื่อง จะมีสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่สาขาจะให้ความสำคัญแก่สาขาใดเป็นพิเศษว่าสำคัญที่สุดคงเป็นเรื่องถกเถียงกันนาน การถ่ายภาพ ดนตรี ประกอบภาพยนตร์ ศิลปกรรม การแต่งกาย นักแสดง เป็นต้น คือองค์ประกอบร่วมสร้างเอกภาพของภาพยนตร์นั้น

การส่งเสริมให้บุคลากรทางศิลปะเกิดมุมมองและสร้างความคิดที่ เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกันทางวิชาการศิลปะ น่าจะเป็นมิติใหม่ของ คศ. 2000 เป็นกระแสที่ผู้บริหารทางศิลปะต้องหันมาสนใจ และพิจารณากันอย่างจริงจัง ปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เป็นสากลหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป นอกจากนั้นควรจะเชื่อมโยงกับอดีต ใช้ภูมิปัญญาไทยมามีส่วนช่วยการพัฒนาทางวิชาการบางด้าน ในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เน้นความสำคัญทางศิลปวัฒนธรรมมากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมาแต่ผลต่อการนำไปใช้จะได้มากน้อยเพียงใดก็จะขึ้นอยู่กับ "กฎหมายลูก" ที่รองรับก็ยังไม่แน่ใจว่าผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน กฎหมายลูกจะมีวิสัยทัศน์กว้างขวางเพียงใดจะเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง ผู้สนใจโดยทั่วไปได้มีส่วนต่อการกำหนดตัวกฎหมายฉบับนี้มากน้อยเพียงใด

## พ.ศ. 2545 มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงที่เลือกไม่ได้

ค.ศ. 2000 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเรื่องหนึ่งของการอุดมศึกษาไทย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยคือมหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งจะเปลี่ยนสถานะภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาลใน พ.ศ. 2545 มีการบริหารการเงิน บุคลากร อาคารสถานที่เองประการสำคัญมีพระราชบัญญัติเฉพาะของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง และสภามหาวิทยาลัย คือองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบาย และการกำกับดูแล อนุมัติเรื่องต่าง ๆ แบบเบ็ดเสร็จ การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ บุคลากรทุกสายไม่มีสิทธิ์เลือกจะอยู่ในระบบเดิม หรืออยู่ในระบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงครั้งประวัติศาสตร์นี้สืบเนื่องจากปัญหาหลักคือ ความคล่องตัวในการดำเนินงานรวมทั้งประสิทธิภาพและคุณภาพของบุคลากรเป็นประเด็นหลัก การรื้อปรับระบบครั้งนี้จึงถือได้ว่าเป็นการ "ปฏิรูป" วงการอุดมศึกษาของไทยครั้งสำคัญ สร้างความตื่นตัวแก่ข้าราชการในมหาวิทยาลัยทุกคน

ศิลปกรรมศาสตร์ในสถานะภาพและบทบาทใหม่จะกำหนดทำที่และแนวทางการบริหารจัดการอย่างไร ในสภาวะการณ์ที่ขาดความพร้อมแทบทุกด้านใหม่ในทุกเรื่อง



เราไม่ควร "ตื่นตระหนก" กับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นควรมองหาจุดแข็ง"และจุดขายของเราใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสให้ได้ แต่จะเป็นการปฏิบัติตามแนวทางเดิมไม่ได้ "ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ" และ "ความประหยัดต้นทุน" 2 ประเด็นหลักที่ต้องให้ความสำคัญ รวมถึงวินัยทางการเงินการคลังที่ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังทั้งการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงาน "ตามใบสั่ง" จะมีความสำคัญ การแยกส่วน "การบริหาร" ออกจาก "วิชาการ" ธุรกรรมที่ได้รับการปฏิบัติ ผลประโยชน์ตอบแทนบุคลากร คือภาระกิจและความรับผิดชอบที่ประเมินค่าได้ "ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน" คือการปรับขึ้นการประเมินประสิทธิภาพการทำงานและความดีงาม "ไม่ใช่ค่าของคนอยู่ที่คนของใคร" รวมถึงที่รูปแบบการประเมินและการวัดผลที่ยอมรับได้มากกว่า "ความรู้สึก"

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นระบบการบริหาร "ที่ไม่มีภาควิชา" มองในเชิงการจัดแบ่งหน่วยงานด้วยสายตาค้นทั่วไปอาจจะมองว่าไม่สะดวก แต่ถ้ามองในเชิง การลงทุน การบริหารจะมีความคล่องตัวมาก เป็นการจัดกลุ่มงานที่กระจัดวัด ประการสำคัญไม่มีการแบ่งแยกย่อย เป็นกำแพงขวางกั้น ความร่วมมือหรือการร่วมใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ร่วมกันที่สำคัญการตั้งงบประมาณจะไม่ซับซ้อน เป็นต้น ความได้เปรียบเชิงบริหารจะมีมากกว่าการแบ่งแยกย่อยมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นในคณะวิชาส่วนใหญ่จะมีจากอาณาจักรของแต่ละสาขาวิชาที่เปรียบเทียบเหมือน "กำแพงหนา" ขวางกั้นความร่วมมือระหว่างสาขาวิชา บางครั้งเราสามารถใช้นักวิชาการข้ามสาขาได้ก็ทำไม่ได้เพราะอยู่คนละภาควิชา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาของศิลปกรรมศาสตร์ "ไม่ใช่สาขาขาดแคลน" ถ้าเราไม่สามารถสร้างระบบบริหารที่มีคุณภาพ "จะมีก็เพียงตายกับตาย" เท่านั้น สิ่งเหล่านี้คณะศิลปกรรมบูรพาได้เริ่มดำเนินการมาแล้วในระยะหนึ่ง อาจจะไม่ใช่สมบูรณ์ที่สุดแต่ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ควรสืบสานและพัฒนาต่อไป

## ระบบสารสนเทศ ปัจจัยพื้นฐานต้องพัฒนา

การศึกษาวิจัย และการสร้างสรรค์ทางศิลปะในอนาคตรบบข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับงานทางวิชาการของคณะทางศิลปะ สร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงติดต่อกันทั้งภายใน และภายนอกประเทศ พัฒนาระบบนี้ให้มีความคล่องตัว จนถึงมีประจำบ้านสำหรับไว้ใช้ส่วนตัวได้ "สร้างความรู้เขารู้เรา" "ก้าวทันโลก" เป็นความได้เปรียบในการดำเนินงานและการตัดสินใจเรื่องสำคัญต่าง ๆ ฐานข้อมูลสามารถช่วยสร้างความหวังและคากว้างแก่ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานเป็นอย่างดี โลกปัจจุบันคือโลกของการแข่งขันการได้เปรียบข้อมูลข่าวสาร คือการได้เปรียบในทุก ๆ ด้านคณะวิชาควรดำเนินการจัดตั้งระบบ E-mail Internet เครือข่ายใยแก้วนำแสงเชื่อมโยงระหว่างคณะ สาขาวิชา และสำนักงานให้เป็นทางด่วนข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างกัน ย่นระยะทาง เวลา การดำเนินงานได้มากขึ้นขณะเดียวกันยังเอื้อประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษา ทางด้านการเรียน การสอน การค้นคว้าและการวิจัย ได้อีกทางหนึ่งด้วยการลงทุนและพัฒนาาระบบสารสนเทศ

ภายในคณะสามารถเริ่มต้นจากศูนย์ข้อมูลภายในห้องใดห้องหนึ่งก่อนได้ ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ อย่างมีเพียงเพื่อตั้งหรือโชว์ว่ามีระบบสารสนเทศทันสมัย แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรเลย และเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า ปัจจุบัน Computer กลายเป็นเรื่องธรรมดา สำหรับวงการศึกษาคงดูเหมือนว่าจะลงไปลึกสู่ Computer ประจำบ้านใครไม่มีจะดูเป็นผู้ไม่ทันสมัยไปยิ่งถ้าเป็นครู อาจารย์ ต้องทบทวนกันมากทีเดียว

### สร้างจุดแข็งของกิจกรรมศิลปะให้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการ

การจัดกิจกรรมและพัฒนาการทางศิลปะของสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่ง ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ที่ดำเนินกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่องจนอาจกล่าวได้ว่า "เป็นประเพณี" หรือเป็นงาน "ปกติ" ที่ต้องจัดให้มีขึ้น ความเข้าใจของคนทั่วไปรวมถึงคนในวงการศิลปะบางคน มีความเข้าใจว่าการจัดกิจกรรมทางศิลปะ "ไม่ใช่งานวิชาการ" เป็นกิจกรรมปกติ เพราะไม่ได้แสดงคุณลักษณะ ขบวนการ ขั้นตอนทางวิชาการเพียงนำผลงานมาติดตั้ง แว่นหรือจัดแสดงก็ยุติแล้ว ไม่เห็นเป็นวิชาการ ตรงไหนซึ่งสร้างความรู้สึกล้นเนื้อเนื้อใจ แก่คนในวงการศิลปะเป็นที่ยิ่ง ความจริงแล้วการจัดกิจกรรมทางศิลปะรูปแบบต่าง ๆ เป็นกิจกรรมเชิงวิชาการลักษณะหนึ่ง มีขบวนการ และขั้นตอนของการดำเนินงานที่ชัดเจนประเด็นคงกลับไปที่ว่า จะสร้างสรรค์โครงการให้เป็นกิจกรรมวิชาการ และกิจกรรมเสริมวิชาการศิลปะได้อย่างไร ตรงนี้คงจะมองเฉพาะรูปแบบของกิจกรรมไม่ได้ จะต้องมองและพิจารณาเนื้อหาของกิจกรรมด้วย เงื่อนไขที่ผู้เกี่ยวข้อง ครู อาจารย์ จะต้องเป็นผู้วางแผน และกำหนดรูปแบบของโครงการให้มีความชัดเจน ขั้นตอนต่าง ๆ เราจะให้อะไรกับผู้เรียนบ้าง อาศัยประโยชน์จากกิจกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาการ สิ่งที่ไม่ได้ต้องแสดงกระบวนการ ขั้นตอนเหตุผลทางวิชาการประกอบ หรือแสดงให้เห็นว่าตัวกิจกรรมไปเกี่ยวข้องกับวิชาการ การเรียน การสอน การวิจัย ตรงไหนอย่างไร "ตรงนี้คือหัวใจ" อย่างปล่อยให้ผ่านไป และผ่านไป

จากประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิทรรศการทางศิลปะตั้งแต่ พ.ศ. 2518 นิทรรศการศิลปะ ครั้งที่ 1 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2542 เกือบ 23 ปีที่เกี่ยวข้องกิจกรรมลักษณะนี้มาโดยตลอด มองเห็นปัญหาที่บุคลากรทางศิลปะไม่สามารถประสานกิจกรรมเข้ากับวิชาการได้เป็นความท้อแท้หมดกำลังใจ และเลิกราไปในที่สุด ถึงเวลาที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องหันมามองในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ทบวงมหาวิทยาลัยก็ได้ประกาศเจตนารมณ์ในเรื่องนี้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 แต่ยังไม่ไปถึงไหน เพราะขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติในคณะวิชาที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ที่ละเล็กทีละน้อย จัดการให้สองส่วนนี้ไม่แย่งเวลากันแต่จะส่งเสริมเกื้อกูลกัน ไม่ให้หนีคดีที่ร่วมกิจกรรมหรือชอบทำกิจกรรม เกิดปมด้อยว่าไม่สนใจเรียนหนังสือสนใจแต่กิจกรรม ความจริงแล้วจุดแข็งของกิจกรรมทุกประเภทถ้าวิเคราะห์ถึงคุณค่าแท้จริงแล้วจะสามารถสร้างบุคลิกที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาได้เช่น เป็นผู้มีน้ำใจ

รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความเสียสละ เป็นต้น แม้ในปัจจุบันนี้การรับสมัครงานของหน่วยงานต่าง ๆ เวลาสัมภาษณ์จะถามถึงกิจกรรมที่ผู้สมัครสอบเคยร่วม เคยทำสมัยยังเป็นนักศึกษาอยู่ มีคะแนนสิ่งนี้ให้ด้วย เพราะหน่วยงานเขาต้องการคนที่มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่เก่งทางวิชาการอย่างเดียว แต่เห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจขาดความเสียสละทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ เพราะมี IQ อย่างเดียวคงไม่พอจะต้องมี EQ ร่วมด้วย มนุษย์จึงมีคุณภาพ เรื่องนี้ "กิจกรรม" ช่วยได้

## พัฒนาโครงการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นงานวิจัยแนวทางใหม่ สำหรับอาจารย์สอนศิลปะในมหาวิทยาลัย

ปณิธานของอุดมศึกษาไทยมีภาระกิจหลักที่มหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องดำเนินการคือ 1.การสอน 2.การวิจัย 3.การบริการวิชาการ 4.การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้วการปฏิบัติงานจริงของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไม่จำเป็นต้องทำครบทุกข้อ ขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคลเป็นเกณฑ์ ส่วนใหญ่จะเน้นภาระกิจหลัก 2 ข้อแรกคือการสอนและการวิจัย มีน้อยคนที่สามารถปฏิบัติภาระกิจหลักได้ครบ 4 ข้อ มหาวิทยาลัยที่มีความเจริญก้าวหน้าและมีชื่อเสียงของโลกฐานการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการค้นคว้าวิจัยของวิชาการสาขาต่าง ๆ รัฐบาลและเอกชนก็ทุ่มงบประมาณทางการวิจัยแก่มหาวิทยาลัยไว้สูงเช่นเดียวกัน เพื่อช่วยพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นส่วนใหญ่แล้วงบประมาณจะลงไปทางการวิจัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมากที่สุด การวิจัยสำหรับประเทศไทยยังมีงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลและเอกชนถ้าเทียบอัตราส่วนกับประเทศในแถบยุโรป หรืออเมริกา ยังนับว่าห่างกันไกล หรือเทียบเคียงประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮองกง หรือแม้แต่มาเลเซียประเทศเพื่อนบ้านยังมีงบประมาณทางการวิจัยสูงกว่าประเทศไทย

การพัฒนางานวิจัยในประเทศไทยจะให้เจริญก้าวหน้าในทุก ๆ สาขาภาครัฐคงต้องลงมาส่งเสริม และกำกับดูแลอย่างจริงจังเพื่อผลทางรูปธรรมในอนาคต โดยเฉพาะการวิจัยทางสายสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ที่มีสัดส่วนจำนวนตัวเลขของผู้วิจัยรวมถึงงบประมาณสนับสนุนเทียบเคียงกันไม่ได้เลยกับสายวิทยาศาสตร์ ประเด็นปัญหาคงขึ้นอยู่กับปัจจัยเกี่ยวข้องในหลาย ๆ ด้าน ด้านหนึ่งก็คือ "การใช้รูปแบบมาตรฐาน" ของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ เป็นแนวทางหลักของการวิจัยกับสายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะสายวิชาที่มีการทดลอง การปฏิบัติและการสร้างสรรค์เป็นผลงานทางศิลปะ ดนตรี ออกแบบ เป็นต้น ถ้าพิจารณาในเชิง "ประกันคุณภาพ" มาตรฐานเดียวกันก็น่าจะเป็นแนวปฏิบัติที่เหมาะสม แต่นำมาใช้ในการวิจัยทุกประเภทได้หรือไม่ ไม่น่าจะเหมาะสมเช่นการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ มีธรรมชาติวิชาของการทดลองสร้างสรรค์ขึ้นเป็นผลงานศิลปะสาขาต่าง ๆ ผลลัพธ์ที่ได้คือ "การรับรู้คุณค่า" มากกว่าผลทางสถิติหรือตัวเลข เราคงไม่สามารถจะใช้ทฤษฎีใด ๆ ไปจับปฏิกิริยาทางความงาม หรือคุณค่าที่ปรากฏขึ้นในผลงานแต่ละชิ้นได้ ไม่สามารถใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์เข้ามาร่วม



ในการทดลองวัดและตรวจสอบ ประเมินผลคุณค่าทางความงามได้ เราพึงได้บางระดับของ กระบวนการและขั้นตอน แต่การตัดสินผลวิเคราะห์ผลที่ได้รับยังจำเป็นต้องพึ่ง "มนุษย์" หรือผู้สร้างสรรค์ (วิจัย) ดำเนินการอธิบายและพรรณาด้วยภาษาให้เข้าใจได้ วิธีการเช่นนี้ที่ในวงการวิจัยระดับชาติ (ผู้เกี่ยวข้อง) ยังไม่ค่อยยอมรับ และสนับสนุนให้เกิดผลสู่แนวปฏิบัติสำหรับวงการศิลปกรรมของประเทศไทย แต่สำหรับในต่างประเทศเขายอมรับกันมาตั้งนานแล้วแต่บ้านเราผู้เกี่ยวข้องกันนโยบายของการวิจัยระดับชาติยังไม่เข้าใจ ผู้ที่เข้าใจก็ไม่ได้มีบทบาทต่อการชั้นนำในเรื่องนี้เท่าที่ควร วงการวิจัยทางศิลปกรรมศาสตร์ของประเทศไทยเลย "ต้องเดินดุ่มเดียว" ไม่ไปถึงไหนสักทีทั้งที่เราเปิดสอนระดับอุดมศึกษาทางศิลปะมามากกว่า 50 ปีแล้ว

สภาคณบดีทางศิลปะแห่งประเทศไทยกำลังดำเนินการประสานงานเรื่องนี้กับสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติและมหาวิทยาลัยศิลปากรเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบ วิธีการวิจัยที่เป็นเรื่องทางศิลปะโดยเฉพาะ เพื่อให้ผลที่ได้รับเป็นต้นแบบสำหรับคนในวงการศิลปะทางทัศนศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ และวิชาการที่เกี่ยวข้องต่อไป เพราะในต่างประเทศเขาได้ใช้ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ ทางดนตรี เทียบเคียงกับงานวิจัยมานานแล้ว ดังประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการพัฒนาทางอุตสาหกรรม เทคโนโลยี ต้องเอาใจใส่ต่อการสร้างสรรค์และมี National Endowment for the Arts ควบคู่ไปกับ National Endowment for the Humanity แต่ประเทศไทย จะมองแค่ระเบียบวิธีบางด้าน และใช้บางด้านนั้นครอบคลุมศาสตร์ทุกศาสตร์ซึ่งคงเป็นเรื่องเป็นไปไม่ได้

ความจริงแล้วการสร้างสรรค์ทางศิลปะสามารถที่จะดำเนินการวิจัย แบบการวิจัยทั่วไปได้ โดยผู้สร้างสรรค์อธิบายขั้นตอนขบวนการ และผลที่ได้จากการทดลองสร้างสรรค์ให้คนทั่วไปเข้าใจได้ รวมถึงวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ระเบียบ และอาศัยภาพผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นตัวอย่างของตัวอย่างและสื่อความหมายให้คนทั่วไปเข้าใจคุณค่าทาง "อรรถนัย" ที่แฝงเร้นอยู่ในผลงานสร้างสรรค์นั้นว่ามีความหมายอย่างไร ใ้ให้ภาพของผลงานเป็นตัวอย่าง ความหมาย และคุณค่าด้วยตัวมันเอง ประเด็นตรงนี้เป็น "ความไม่เข้าใจ" ระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้ประเมิน โดยคิดว่า มีความจำเป็นอย่างไรที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนทางโครงสร้าง และวิธีการวิจัยปกติอีกด้วย ในเมื่อผลงานสร้างสรรค์มันเสร็จสมบูรณ์มีคุณค่าภายในตัวเองอยู่แล้ว เพราะงานศิลปะทัศนศิลป์คือ การรับรู้ทางภาษาภาพไม่ใช่ภาษาเขียนเรื่องนี้จึงหาข้อยุติได้ยาก

ปัจจุบันนี้การยอมรับในเรื่องการใช้ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะเทียบเคียงเป็นงานวิจัยได้เพิ่มมากขึ้น เช่น ข้อเสนอจากการประชุมเรื่อง แนวทางการสนับสนุนการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา ประเด็นเกี่ยวกับความหมายการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ได้ให้ความสำคัญกับการนำเอาประสบการณ์ของบุคคลมาวิเคราะห์ตีความ โดยอาศัยจินตนาการและญาณทัศนะ (Intuition) ได้ หรืองานศิลปะเชิงสร้างสรรค์ก็เป็นงานวิจัยได้ หากผู้สร้างสรรค์สามารถอธิบายกระบวนการสร้างสรรค์ของตนให้เป็นที่



ประจักษ์ในเชิง "เอกสาร" ได้ก็จัดเป็นงานวิจัยได้ และในเรื่องนี้ได้มีโครงการนำร่องจากมหาวิทยาลัยศิลปากรที่จะใช้งานสร้างสรรค์ศิลปะเป็นงานวิจัยแล้ว และคาดว่าจะได้รับการตอบรับในทางที่ดีประการสำคัญจะเป็นโครงการนำร่องสำหรับนักสร้างสรรค์ศิลปะ อาจารย์สอนศิลปะในมหาวิทยาลัย ต้องการท้าววิจัยในรูปแบบของการสร้างสรรค์ศิลปะบ้างจะได้มีทางเลือกอีกเส้นทางหนึ่ง

### การประกันคุณภาพทางการศึกษา ทำนามธรรมในศิลปะให้ปรากฏ

นโยบายประกันคุณภาพทางการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การประกันคุณภาพจะมีทั้งจากภายใน และจากภายนอก ปี พ.ศ. 2545 คณะวิชาทางศิลปะของรัฐทุกแห่งจะได้รับการประเมิน และตรวจสอบจากคณะกรรมการจากภายนอกมหาวิทยาลัย หลักการของการประกันคุณภาพมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างคุณภาพทางการศึกษาของไทยให้ได้มาตรฐาน "มีความคงเส้นคงวา" ทัดเทียมหรือใกล้เคียงกับมาตรฐานการศึกษาของระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ เพราะเหตุว่าผลจากการประเมินและการจัดอันดับ สถาบันอุดมศึกษาจากหนังสือ Asia week ของ มหาวิทยาลัยไทย ได้ส่งผลต่อปฏิริยาการเคลื่อนไหวของวงการอุดมศึกษาไทยอย่างกว้างขวาง สร้างความตื่นตัวในมหาวิทยาลัย และระดับคณะวิชาอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

คณะวิชาทางศิลปะเป็นหน่วยงานทางวิชาการที่ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน และในขณะกำลังดำเนินการสร้างระบบ เครื่องมือ ดัชนี เป็นต้น ของการประกันคุณภาพอยู่อย่างจริงจังซึ่งในเรื่องนี้คงต้องยอมรับว่า "เรื่องของคุณภาพ" ในทางศิลปะเป็นหัวข้อที่ถูกพูดถึงกันอยู่เสมอโดยเฉพาะ "ในชิ้นงาน หรือ ผลงาน" แต่ดูเหมือนว่าหลายคนพูดถึงเพื่อให้ "ตัวผู้พูดดูดี" เป็นผู้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพสนใจคุณภาพอย่างมาก ผู้ฟังก็อาจจะปลาบปลื้มไปด้วย ขณะเดียวกันถ้าจะย้อนกลับมาถามว่า "คุณภาพที่กล่าวอ้างถึงหมายถึงอะไร" คุณภาพนั้นประกันได้ไหมว่ามีความคงเส้นคงวา หรือจะเปลี่ยนไปตามอารมณ์ความรู้สึกของผู้สอน "ลมเพ ลมพัด" ขาดระบบตรวจสอบ และไม่มีเกณฑ์อะไรเลย ประเด็นเหล่านี้คงไม่ง่ายนักสำหรับสิ่งที่จะพูดกันลอย ๆ และดูดีเหมือนอดีตที่เคยปฏิบัติอยู่ ผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะต้องหาระบบ วิธีการตรวจสอบความชัดเจน เป็น "ปรนัย" ตรวจสอบได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ความเป็นนามธรรมของศิลปะ" ที่มักจะถูกคำหนิจากสังคมอยู่เสมอว่าใช้อารมณ์ความรู้สึกตัดสิน ประเมินคุณค่า คุณภาพผลงานศิลปะ ไม่มีความแน่นอนเชื่อถือไม่ได้ ปัญหาเหล่านั้นในอนาคตไม่สมควรจะเกิดขึ้นอีก "เราต้องทำนามธรรมในศิลปะให้ปรากฏ"



## องค์กรภาครัฐ เอกชน เครือข่ายความร่วมมือลดช่องว่างสร้างสรรคิวิชาการ

ในศตวรรษหน้า (ค.ศ. 2000) เป็นยุคสมัยที่ทุกมหาวิทยาลัยและองค์กรต้องเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร การจัดการให้มีความทันสมัย คล่องตัว ประหยัดและคุ้มค่า ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล จะเป็นประเด็นของหน่วยงานใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินการทำงานของบุคลากรและองค์กรของตน การเปิดเผยและแสดงผลสัมฤทธิ์ของการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้โปร่งใส จะเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ประการสำคัญคือการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน ที่จะเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินงานทางวิชาการเพิ่มมากขึ้น "หอคอย งาช้าง" ในสถาบันทางวิชาการจะหมดไปและถูกแทนที่ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางความคิดและวิชาการ การแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกัน ต่อการจัดการศึกษา และวิชาการในหลาย ๆ ด้าน "หลักสูตร" ในอนาคตต้องไปสู่ความต้องการของชุมชน ตลาดแรงงาน และสังคม ให้เกิดความประสมประสานกับการพัฒนาทางวิชาการบางหลักสูตรต้องเริ่มต้นที่ สังคม วัฒนธรรมไทย บูรณาการสู่ความเป็นสากล ลดปัญหา การเรียนในระดับอุดมศึกษา ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมถึงการนำไปปฏิบัติจริง ถ้าต้องคิดไปถึง พ.ศ. 2545 ที่มหาวิทยาลัยต้องเปลี่ยนสถานภาพเป็น "มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล" ด้วยแล้ว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ต้องเป็นจุดเร่งให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ถึงแม้จะมีสภาพความไม่พร้อมของอัตรากุศลกร งบประมาณถูกลดลงไป "ความสำเร็จรูป" ของบุคลากรจะถูกนำกลับมาใช้หลังจากที่เคยถูกมองว่า "โหล" "จับฉ่าย" โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาขนาดเล็ก ในภูมิภาคหรือมหาวิทยาลัยที่กำลังจะตั้งขึ้นใหม่และแม้แนวปฏิบัติข้างต้นจะขัดแย้งกับ "การประกันคุณภาพทางการศึกษา" ก็ตาม แต่คุณภาพต้องคงอยู่เหมือนเป็นคนละเรื่องเดียวกันแต่ไม่ไปด้วยกัน ผู้บริหารจะต้องเก่งมากในการจัดการ ดึงความร่วมมือมาเสริม "จุดอ่อน" ของตัวเองจากหน่วยงานภายนอกได้ สร้างชุมชนทางวิชาการกระจายไปให้รอบสถาบัน

มหาวิทยาลัยบูรพาจะได้เปรียบในสาขาวิชาหลาย ๆ ด้าน เช่น ทางด้าน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิศวกรรมศาสตร์ ที่มีสังกัดอุตสาหกรรม ตั้งอยู่ในหลายจังหวัด เช่น ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ เป็นต้น บุคลากรในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมากมาย และมีประสบการณ์ตรงทั้งสิ้น บางโรงงานส่งเสริมบุคลากร นักอุดมการณ์ข้ามชาติ นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในโรงงานของตน ถ้าดึงความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ มาได้ ผลประโยชน์จะตกอยู่กับสถานศึกษาแห่งนั้นอย่างมากมาย การจัดแผนการสอน (course syllabus) ตารางสอน ต้องเอื้อต่อการดำเนินการในส่วนนี้ มีความยืดหยุ่นสูง ปรับเปลี่ยนภายในได้

การนำความร่วมมือระหว่างกันคือการนำ "จุดแข็ง" ของกันและกันมาใช้ รวมถึงการลดภาระหน้าที่การจ้างบุคลากรในบางอัตราให้น้อยลงไปด้วย และได้คุณ



ภาพในเป้าหมายสูงสุดในสาขาวิชาที่ต้องการ ประสบการณ์ตรงภายนอกมีความจำเป็นมากเพราะวิชาความรู้เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็วมาก และการลงทุนก็สูง มีความจำเป็นแค่ไหนต้องลงทุนสูงในสถานการณ์ที่ต้องการเงินทุนในทางกลับกันเราใช้โรงงานหรือบริษัท เป็นห้องเรียนในการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้ จะมีคัมค่ามากกว่าหรือ

การบริหารจัดการคือหลักสูตรและวิชาการการบริหารที่ต้องเรียนรู้จากคำกล่าวที่ว่า "เมื่อจบไปแล้วเขาสามารถทำได้เอง" กับภาระกิจและงานที่บัณฑิตทางศิลปะจบไป ต้องสามารถรับผิดชอบและประกอบอาชีพส่วนตนได้ยังคงทำงานในสโตนประเทศไม่รู้ลืม และสร้างความสับสนให้กับตนเองมาโดยตลอดหลังจากจบมหาวิทยาลัยมาแล้ว เป็นคำถามกับตัวเอง "มันเป็นจริงแค่ไหน" หรือ "จะปล่อยให้ไปตายเอาดาบหน้า" กับการ "เตรียมความพร้อมก่อน" สร้างหลักสูตรและวิชาการให้เกิดขึ้นไม่ดีกว่าหรือเพราะหลักสูตรที่เหมาะสมนั้นจะเป็นหลักสูตรที่ทันสมัยสอดคล้องกับสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลก เพราะหลักสูตรมิใช่ "คัมภีร์" แก่ไขไม่ได้ แม้แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใช้ไปสักพักถ้าไม่เหมาะสมก็ต้องมีการยกร่างหรือปรับเปลี่ยนใหม่ ไม่สามารถจะผูกตัววางตายต้องปรับเปลี่ยนแก้ไข จากประสบการณ์ส่วนตัวเห็นว่า การเตรียมความพร้อมก่อนออกไปทำงานในสังคมน่าจะต้องพิจารณาถึงรายวิชาที่เกี่ยวข้องและเสริมกัน "วิชาเฉพาะศิลปะ" ให้เพิ่มมากขึ้นอาทิ เช่น วิชาการบริหาร การจัดการ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาเฉพาะด้าน และการนำวิชาทางศิลปะให้เกิดเป็นการสร้างงานรวมถึงจรรยาบรรณในวิชาชีพและกฎหมายลิขสิทธิ์ เน้นทางที่เป็นนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย ต้องการให้เกิดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอีกด้วย เพราะประเทศไทยของเรา กำลังถูกละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญาในหลายด้าน การค้นพบ การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ของนักวิชาการไทยถ้าผู้เกี่ยวข้องไม่มีความรู้และเข้าใจอย่างแท้จริง ประเทศจะถูกเอาเปรียบ"จากประเทศที่เขามีความเข้าใจมากกว่า

ประเด็นปัญหาของนิสิต นักศึกษาทางศิลปะของไทยโดยภาพรวมจากการสำรวจสอบถามจากกลุ่มผู้จบจากสายอาชีพกับสายสามัญ รวมถึงจากประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องในการสอนทางศิลปะมาตลอดเกือบ 30 ปี มีจุดอ่อนและจุดแข็งของนิสิตและนักศึกษาทางศิลปะดังนี้ คือ

จุดอ่อน ตามลำดับความสำคัญ คือ

1. ขาดวินัยในตนเอง
2. ไม่ตรงต่อเวลานัดหมาย
3. ไม่ยอมรับฟังความคิดเป็นของผู้อื่น
4. บุคลิกภาพไม่เหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย
5. ขาดประสบการณ์ของการนำเสนอทางความคิดและประสบการณ์ของการวางแผนและจัดระบบการทำงาน
6. ไม่ยอมเรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปในสาขาอื่น ๆ

**จุดแข็ง** ตามลำดับความสำคัญ คือ

1. มีลักษณะนิสัยปฏิบัติงานและสร้างสรรค์งานทางศิลปะ
2. ชอบทำกิจกรรมทางศิลปะและนิทรรศการฯ อย่างต่อเนื่อง
3. มีความมั่นใจในการสร้างงานของตนเอง
4. มีบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละคน

ฯลฯ

จากประเด็นของจุดอ่อนและจุดแข็งของนักศึกษาทางศิลปะในระดับอุดมศึกษาของไทยสมควรจะมีการพัฒนาหลักสูตรรองรับเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกไปสู่สังคม นำจุดอ่อนมาเป็นจุดแข็งและใช้จุดแข็งเสริมให้เด่นมากยิ่งขึ้น การบริหารและการจัดการทางศิลปะหรือทัศนศิลป์ ที่มีรายวิชาที่ลึกลงไปสู่หลักการบริหารจัดการ เช่น การวางแผนงานโครงการ เช่น การวางแผนงานโครงการฯ นิทรรศการฯ การประเมินราคาทางศิลปะ กฎหมายลิขสิทธิ์ทางศิลปะ เป็นต้น ให้นักศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญ ความจำเป็นให้มากกว่าเรื่องของการเรียน "ความบริสุทธิ์ของศิลปะและความเป็นศิลปิน" หรือเรื่องของ "ธุรกิจในงานศิลปะ" ที่หลายสถาบันมักจะยกมาอ้างอยู่เสมอ ในประเด็นนี้คงต้องแยกส่วนสร้างสรรค์ (ศิลปิน) "ในขณะที่ทำงาน" และ "หลังจากทำงานเสร็จแล้ว" ความบริสุทธิ์จะอยู่ในขณะทำงานเป็นเจตนาเป็นอุดมคติในช่วงเวลานั้น แต่เรื่องของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจะให้ความสำคัญกับงานที่ "สำเร็จ" แล้วมากกว่า ก็เหมือนกับบทบาทของ "ครูสอนศิลปะ" กับ "ศิลปิน" ซึ่งบางครั้งใน 2 บทบาทของตัวเองให้ชัดเจนว่าในช่วงเวลานี้เล่นบทบาทอะไร และดำเนินบทบาทของตัวเองให้ชัดเจนว่าในช่วงเวลานี้เล่นบทบาทอะไรและดำเนินบทบาทของตัวเองให้สมบูรณ์ที่สุด หรือให้จุดเด่นของแต่ละบทบาทเสริมกันให้เป็น "จุดแข็ง" จะยิ่งสมบูรณ์ขึ้น "การบูรณาการ" ในหลักสูตรทางศิลปะสมควรเป็นแนวทางการพิจารณา สิ่งใดเกี่ยวข้องกับอะไรบ้างที่จะเสริมกันและกันให้สมบูรณ์ได้ การมองแยกเป็นส่วน ๆ กับงานบางด้านคงไม่เหมาะสมกัน

